

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ В ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Світлана ПОХМУРСЬКА, Роман СКАБАРА

Львівський державний університет фізичної культури

Метою роботи є виявлення і аналіз структурно-динамічних процесів розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області.

Для досягнення мети у роботі поставлені **завдання**: - проаналізувати сучасний стан дитячо-юнацького туризму в Львівській області; - виявити основні тенденції і закономірності розвитку галузі за останнє п'ятиріччя; - вказати шляхи розв'язання існуючих проблем.

Методи дослідження. У роботі використовувалися історичний і порівняльний методи, метод багатофакторного аналізу.

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан і перспективи розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області. Відзначено актуальність прикладних, конструктивних наукових досліджень, що спрямовані на аналіз структурно-динамічних процесів у цьому сегменті туристичної індустрії і допомагають обґрунтувати перспективні напрями його становлення.

Аналіз статистичної і аналітичної інформації дозволяє зробити висновки про те, що головними структурно-динамічними процесами розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області є: 1) скорочення чисельності дітей і підлітків, що скористалися послугами оздоровчих закладів (крім дитячих оздоровчих таборів); 2) зменшення чисельності оздоровлених дітей і підлітків з числа потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС; 3) подорожчання вартості послуг санаторно-курортних закладів для дітей і підлітків; 4) складною є ситуація щодо діяльності дитячих оздоровчих таборів для школярів.

Ключові слова: дитячо-юнацький туризм, оздоровчий заклад, структурно-динамічний процес.

Постановка проблеми. Дитячо-юнацький туризм, на нашу думку, сьогодні є одним з найважливіших напрямів розвитку української туристичної індустрії. У цій галузі в нашій державі працюють не лише туристичні фірми, а й туристські клуби і секції, центри дитячо-юнацького і молодіжного туризму, туристські бази і табори. Звичайно, більша частина з них впродовж останніх років була приватизована, але не припинила роботу з молодим поколінням. Недостатнім є фінансування дитячо-юнацького туризму державними, регіональними самоврядними чи профспілковими організаціями, тому галузь вимушена комерціалізуватися, поступово втрачаючи свою основну, соціальну функцію.

У такій ситуації важливим є напрацювання, реалізація загальнодержавної й регіональних програм відновлення та розвитку дитячо-юнацького туризму, що поєднували б його соціальну і економічну ефективність. На нашу думку, актуальними є прикладні, конструктивні наукові дослідження, що спрямовані на аналіз структурно-динамічних процесів у цьому сегменті туристичної індустрії і допомагають обґрунтувати перспективні напрями його становлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми використання потенціалу дитячо-юнацького туризму є предметом зацікавлення не лише фахівців з фізичної культури, спорту і туризму, але й соціологів, демографів, представників соціально-економічної географії та педагогічної науки. Це зумовлено його особливим соціальним значенням, бо саме дитячо-юнацький туризм сприяє формуванню здорового способу життя, дбайливому ставленню до навколишнього природного середовища, вихованню національної самосвідомості молодого громадянина України.

Серед комплексних досліджень з тематики дитячо-юнацького туризму, на нашу думку, потрібно відзначити науково-дослідну роботу „Система дитячого та молодіжного оздоровлення і туризму”, яка виконувалася колективом Інституту регіональних досліджень НАН України. У ній розкриваються проблеми територіальної організації та розвитку мережі в умовах децентралізації принципів державного управління (на прикладі Львівської області) [1].

У дослідженні проведено: діагностику стану проблеми соціального розвитку дітей (0-14 р.), підлітків (15-17 р.), молоді (18-30 р.) Львівської області, охарактеризовано демографічний потенціал молоді Львівської області, досліджено молодіжне безробіття, ринок праці, запропоно

вано підходи до моделювання системи оздоровлення дітей та молоді Львівщини, здійснено розрахунок композиційного індексу розвитку системи оздоровлення дітей в розрізі адміністративних районів та міст Львівської області та здійснено соціально-економічну інтерпретацію результатів розрахунку.

Основні проблеми шкільного туризму є предметом дослідження, результати якого повідомлені під час Всеукраїнської науково-практичної конференції „Туризм в Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку” (20-22 жовтня 2005 р., м. Львів). Серед невирішених завдань щодо розвитку дитячо-юнацького туризму названі створення системи закладів організації туристської, краєзнавчої і екскурсійної роботи з учнями, забезпечення керівників краєзнавчих гуртків необхідною методичною літературою і їх топографічна підготовка [2].

Різні аспекти розвитку дитячо-юнацького туризму широко проаналізовані у доповідях V Всеукраїнської науково-практичної конференції „Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення” (11-12 травня 2006 р., м. Львів) [3].

Метою роботи є виявлення і аналіз структурно-динамічних процесів розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області.

Для досягнення мети у роботі поставлені наступні **завдання**:

- проаналізувати сучасний стан дитячо-юнацького туризму в Львівській області;
- виявити основні тенденції і закономірності розвитку галузі за останнє п'ятиріччя;
- вказати шляхи розв'язання існуючих проблем.

У роботі використовувалися історичний і порівняльний **методи**, метод багатофакторного аналізу.

Результати дослідження ґрунтуються на аналізі первинної звітності за формами „Звіт санаторно-курортного (оздоровчого) закладу”, „Звіт дитячого оздоровчого закладу (табору)”, які представлені у збірнику Головного управління статистики у Львівській області [4] і соціальної статистики.

Результати досліджень та їх обговорення. Загальні тенденції розвитку туризму, зокрема молодіжного і дитячо-юнацького, залежать і від соціально-демографічних характеристик населення конкретної території, територіально-адміністративної одиниці. За площею Львівська область займає 17 місце в Україні, а за кількістю населення – четверте місце. Демографічні зміни, які відбулися впродовж останніх років, є несприятливими для розвитку регіону.

Загальновідомо, бар'єрами, які заважають подорожам, є вартість поїздки, брак вільного часу, низька безпека, відсутність інтересу до подорожей, поганий стан здоров'я. Усі ці чинники впливають і на частоту турів, і на їх тривалість. Саме тому найпопулярнішим видом туризму серед дітей і шкільної молоді є самодіяльний туризм, а саме: піший, лежцетарський, водний, скелелазіння і гірський.

На початок 2006 р. в Львівській області діяло 100 підприємств готельного господарства на 8701 місць і 132 санаторно-курортних та оздоровчих закладів на 22,6 тисяч ліжко-місць.

Більшість об'єктів основної інфраструктури дитячо-юнацького туризму в Львівській області відстають від сучасних вимог. За 2001-2005 рр. чисельність молодих людей, які скористалися послугами оздоровчих закладів області, постійно скорочується (в 2001 р. оздоровлено 42848 дітей і підлітків, у 2005 р. – 34876); помітним є зменшення цього показника для дитячих санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв і баз відпочинку. Водночас потрібно зазначити, що така тенденція є характерною виключно для дітей (до 14 років). Показники оздоровлення підлітків (15-17 років включно) в санаторно-курортних закладах області зростають.

Відбувається скорочення чисельності позаміських оздоровчих таборів, припинили діяльність 99 таборів праці та відпочинку і 5 таборів відпочинку для учнівської молоді.

Зменшується чисельність молоді, що оздоровлена, з числа потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській атомній станції. Ця соціальна група, практично, не користується послугами пансіонатів, санаторіїв-профілакторіїв, баз і будинків відпочинку. Лише 16,6% чисельності оздоровлених дітей і підлітків є місцевими мешканцями. Основну частину складає молодь Київської, Рівненської, Житомирської, Черкаської, Дніпропетровської та Донецької областей і міста Києва.

Найбільшою популярністю серед молоді користуються ті спеціалізовані оздоровниці, що розташовані у Львові, Сколівському і Дрогобицькому районах, курортах Моршин і Трускавець.

Львівщина володіє високим природно-рекреаційним потенціалом для розвитку регіонального туристсько-рекреаційного комплексу. Водночас більшість його об'єктів відстають від су-

часних вимог, що обмежує можливості обслуговування туристів, зокрема, дітей і підлітків. Зауважимо, що їхній якісний відпочинок і оздоровлення мають виняткове значення для будь-якого суспільства, допомагає у повній мірі реалізувати соціальну функцію дитячо-юнацького туризму.

На наше переконання, чи не головною причиною обмеження доступу молоді до оздоровлення є подорожчання вартості послуг санаторно-курортних закладів. В останні роки зростає продажна вартість путівок (курсівок) у санаторіях, пансіонатах та базах відпочинку, фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) збільшилися втричі.

Вкрай суперечливою є ситуація щодо організації в області дитячих оздоровчих таборів для школярів, що сконцентровані, в основному, в обласному центрі, приміських Жовківському, Пустомитівському, гірських Сколівському, Старосамбірському і Турківському районах. Лідерами за чисельністю оздоровлених у таборах дітей є міста Львів і Стрий, Сокальський, Городоцький, Пустомитівський, Жовківський і Золочівський райони.

Упродовж 2002-2005 рр. на Львівщині чисельність таких закладів зросла приблизно у вісім разів, а чисельність оздоровлених у них – майже у шість. Однак, такого результату досягнуто виключно за рахунок створення дитячих таборів із денним перебуванням, чисельність яких зросла з 41 у 2002 р. до 593 у 2005 р. (87% загальної кількості); у таких таборах у 2005 р. оздоровлено 68583 школяра або 77% загальної кількості.

Висновки

Аналіз статистичної та аналітичної інформації дозволяє зробити висновки про те, що до основних проблем розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області належить не високий рівень добробуту молоді, стагнація субсидійованого молодіжного туристського руху, наприклад, серед студентів і школярів, одноманітність туристського продукту, орієнтованого на цю вікову групу, загальний низький рівень туристської і суміжної інфраструктури. На жаль, саме такі проблеми є характерними не лише для Львівської області, а й для України загалом.

Головними структурно-динамічними процесами розвитку дитячо-юнацького туризму в Львівській області є: 1) скорочення чисельності дітей і підлітків, що скористалися послугами оздоровчих закладів (крім дитячих оздоровчих таборів); 2) зменшення чисельності оздоровлених дітей і підлітків з числа потерпілих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС; 3) подорожчання вартості послуг санаторно-курортних закладів для дітей і підлітків; 4) складною є ситуація щодо діяльності дитячих оздоровчих таборів для школярів.

Література

1. Інститут регіональних досліджень НАН України: Інформаційне видання. – Львів, 2004. – 126 с.
2. *Атаманюк Я.* Основні проблеми шкільного туризму в Івано-Франківській області / Туризм в Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20-22 жовтня 2005 р.). – Львів, 2005. – С. 139 – 142.
3. *Іванов А., Чичкалюк Т.* Проблеми у сфері літнього дитячого туризму (на прикладі Миколаївської області) / Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів: ЛДІФК, 2006. – С. 159 – 161.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм у Львівській області. Статистичний збірник. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2005. – 46 с.
5. *Колотуха О.В.* Сучасні соціально-економічні чинники та передумови розвитку системи дитячо-юнацького туризму в Україні // Туристично-краєзнавчі дослідження. – 2002. – Вип. 4. – С. 148 – 156.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОГО ТУРИЗМА ВО ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Светлана ПОХМУРСКАЯ, Роман СКАБАРА

Львовский государственный университет физической культуры

Целью исследования было выявление и анализ структурно-динамических процессов развития детско-юношеского туризма в Львовской области.

Для достижения цели в работе были поставлены **задачи**: – проанализировать современное состояние детско-юношеского туризма в Львовской области; – выявить основные тенденции и закономерности развития отрасли за последнее пятилетие; – указать пути решения существующих проблем.

Методы исследования. В работе использовались исторический и сравнительный методы, метод многофакторного анализа.

Аннотация. В статье проанализированы современное состояние и перспективы развития детско-юношеского туризма в Львовской области. Отмечена актуальность прикладных, конструктивных научных исследований, направленных на анализ структурно-динамических процессов в этой части туристической индустрии и содействуют обоснованию перспективных путей его становления.

Анализ статистической и аналитической информации позволил констатировать, что основным структурно-динамическим процессам развития детско-юношеского туризма во Львовской области принадлежат следующие: 1) сокращение количества детей и юношей, которые воспользовались услугами оздоровительных учреждений; 2) уменьшение количества оздоровленных детей и юношей из числа потерпевших вследствие аварии на Чернобыльской АЭС; 3) удорожание стоимости услуг санаторно-курортных учреждений для детей и юношей; 4) сложной продолжает оставаться ситуация по организации и деятельности детских оздоровительных лагерей для школьников.

Ключевые слова: детско-юношеский туризм, оздоровительное учреждение, структурно-динамический процесс.

MODERN CONDITION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF YOUTHFUL TOURISM IN THE LVIV AREA

Svitlana POKHMURSKA, Roman SKABARA

Lviv State University of Physical Culture

The purpose of research was revealing and the analysis of structurally-dynamic developments of youthful tourism in the Lviv area.

For achieving a purpose the followings **tasks** are put in work: – to analyse the modern consisting of youthful tourism of the Lviv area; – to find out basic tendencies and conformities to the law of development of industry for the last fifth anniversary; – to specify the ways of working out existent problems.

Historical and comparative **methods**, method of multifactor analysis, were used in work..

Abstract. In article are analysed a modern condition and prospects of development of youthful tourism in the Lviv area. The urgency of applied, constructive scientific researches is noted for on the analysis of structurally-dynamic processes in this part tur industry and promote a substantiation of perspective ways of its becoming.

The analysis of the statistical and analytical information has allowed to ascertain, that to the basic structurally-dynamic developments of youthful tourism in the Lvov area the following belong: 1) reduction of quantity of children and young men which have taken advantage of services of improving establishments; 2) reduction of quantity children and young men from among victims owing to failure on the Chernobyl atomic power station; 3) rise in price of cost of services of sanatorium establishments for children and young men; 4) complex the situation on the organization and activity of children's improving camps for schoolboys continues to remain.

Key words: youthful tourism, improving establishment, structurally-dynamic process.